

ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУ ЖАҒДАЙЫНДА КЕРІ БАЙЛАНЫС БЕРУДІҢ ТИІМДІ ЖОЛДАРЫ

Жаманкулова Акбоне Жаманкулқызы,
химия-биология бағытындағы Назарбаев Зияткерлік мектебінің
география пәні мұғалімі, Шымкент қ.
Орынбек Бақыт Аблайханқызы,
физика-математика бағытындағы Назарбаев Зияткерлік мектебінің
география пәні мұғалімі, география магистрі, Алматы қ.

Аннотация

Мақалада қашықтықтан оқыту жағдайында кері байланыс берудің өзектілігі мен оны география сабағында қолданудың бірқатар әдіс-тәсілдері талқыланады. Сонымен қатар кері байланыстың маңыздылығы туралы сауалнама нәтижелерінің талдауы ұсынылған. Мақаланың негізгі мақсаты – тиімді кері байланыс құралдарын қолдану бойынша тәжірибе алмасу.

Түйінді сөздер: рефлексия, кері байланыс, қашықтықтан оқыту, өзектілік, зерттеу, тәжірибе, пайдалы ресурстар, АКТ.

Аннотация

В статье рассматривается актуальность предоставления обратной связи в условиях дистанционного обучения и ряд методов, использованных на уроках географии. Также предложен анализ результатов опроса о значении обратной связи. Главной целью статьи является обмен опытом по эффективному использованию инструментов обратной связи.

Ключевые слова: рефлексия, обратная связь, дистанционное обучение, актуальность, исследование, опыт, полезные ресурсы, ИКТ.

Abstract

The article discusses the relevance of providing feedback in the context of distance learning and a number of methods used in geography lessons. An analysis of the results of the survey on the significance of feedback is also provided. The following article aims to share experience on the effective use of feedback tools.

Key words: reflection, feedback, distance learning, relevance, research, experience, useful resources, ICT.

«Рефлексия» сөзі латын тіліндегі «reflexio» – «артқа қарау» деген ұғымынан туындайды. Джон Дьюи рефлексиялық ойлауды былай сипаттайды: «Қандай да болмасын бір пікірді не білімнің ықтимал көрінісін олардың негіздерін ескере отырып белсенді түрде, толассыз және мұқият қарастыру, осының салдарынан туындаған қорытындаларды талдау» [1]. Кері байланыс оқушының оқыту үрдісі қалай өткені және қандай нәтижеге қол жеткізгендігі туралы ой-пікірін тыңдауға негізделеді. Кері байланыс сабақтың соңында ғана емес, сабақ барысында оқушылардың өз бетімен орындайтын тапсырмаларының соңында жүргізіліп отыруы керек. Рефлексия мақсаты-еске түсіру, өзінің сабақ бойындағы іс-әрекетіне баға беру, талдау және мәселелердің шешу жолдарын іздестіру. Мұғалім оқушының кез келген кері байланыс парағын оқи отырып, жұмысының сәтсіз шыққан тұсын және сәтті шыққан қадамын, ендігі іс-әрекетін қалай жақсартуға болатынына болжам жасап, алдағы уақыттағы тиімді іс-әрекеттерді жоспарлайды.

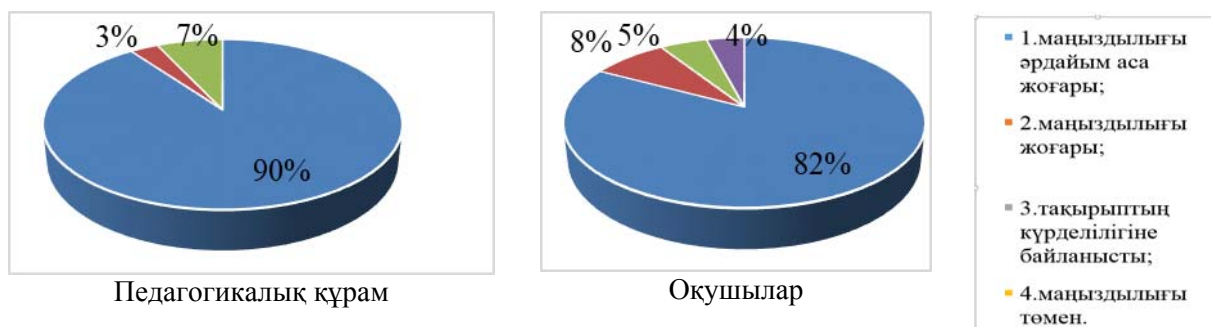
Біздің басты әдеби-философиялық құндылығымыз – Абайдың қара сөздеріне үңіліп көрейікші. Сонау XIX ғасырда Абайдың қара сөздерінде айтылған идеялардың тәрбие және өз-өзіне есеп беру тұжырымдамасымен астасып жатқандығы аса құнды дүние. « ... Егерде есті кісілердің қатарында болғың келсе, күнінде бір мәртебе, болмаса жұмасында бір, ең болмаса айында бір, өзіңнен өзің есеп ал! Сол алдыңғы есеп алғаннан бергі өмірді қалай өткіздің екен, не білімге, не ахиретке, не дүниеге жарамды, күнінде өзің өкінбестей қылықпен өткізіппісің? Жоқ, болмаса, не қылып өткізгеніңді өзің де білмей қалыппысың?» [2]. Абай идеясының тұжырымдамамен үндестігі – өзін-өзі дамыту процесін адам өзіне өзі есеп беруден бастағаны дұрыс. Міне нағыз ұлттық форматтағы рефлексия.

Кері байланыстың маңыздылығын анықтау мақсатында әріптестер мен оқушылар арасында келесі сұрақтар бойынша сауалнама жүргізілген болатын:

1. Кері байланыстың маңыздылығын қалай бағалайсыз?

1. маңыздылығы әрдайым аса жоғары;
2. маңыздылығы жоғары;
3. тақырыптың күрделілігіне байланысты;
4. маңыздылығы төмен.

Сауалнама нәтижелері төмендегідей:

Сурет 1. Кері байланыстың маңыздылығын бағалау жөніндегі сауалнама нәтижесі

2. Кері байланыстың маңыздылығы неде?

1. мұғалім мен оқушы арасындағы қарым-қатынас жақсарады;
2. оқушының алға жылжуына ықпал етеді;
3. мұғалімнің де, оқушының да өз жұмысын тиімді ұйымдастыруына оң әсер етеді.

Сауалнама нәтижелері төмендегідей:

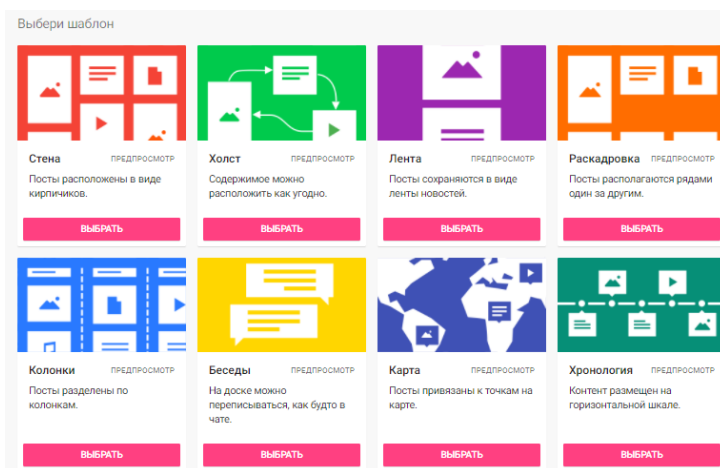
Сурет 2. Кері байланыстың маңыздылығы жөніндегі сауалнама нәтижесі

Байқағанымыздай 1-ші сұрақ бойынша әр тараптың да жауаптары ұқсас, яғни кері байланыстың аса маңызды екенін атап көрсеткен. 2-ші сұрақ бойынша өзгешілік мұғалімдердің кері байланыс жасау маңыздылығын негізінен өзінің де, оқушының да алға жылжуына, өз жұмысын тиімді ұйымдастыруына ықпал етуші инструмент ретінде қолдануында. Ал оқушылар үшін кері байланыс алу/беру процесі психологиялық жағынан да аса маңызды екенін көруге болады. Яғни оқушылар мұғалімге қарағанда өз ой-пікірін, талдауын жасау мұғалім мен оқушы арасындағы қарым-қатынас жақсартады деп көбірек санайды [сурет 1, 2].

Оқыту форматы қандай болған жағдайда да кері байланыс беруге уақыт бөлу және тиімді әдіс-тәсілдерді қарастыру өте өзекті болып тұрғаны сөзсіз. Осы мәселеге сәйкес бүгінгі таңдағы қашықтықтан оқыту форматында, шәкірттеріміздің жаңа жағдайларға бейімделу кезеңінде кері байланыстың маңыздылығы аса жоғары болып тұр.

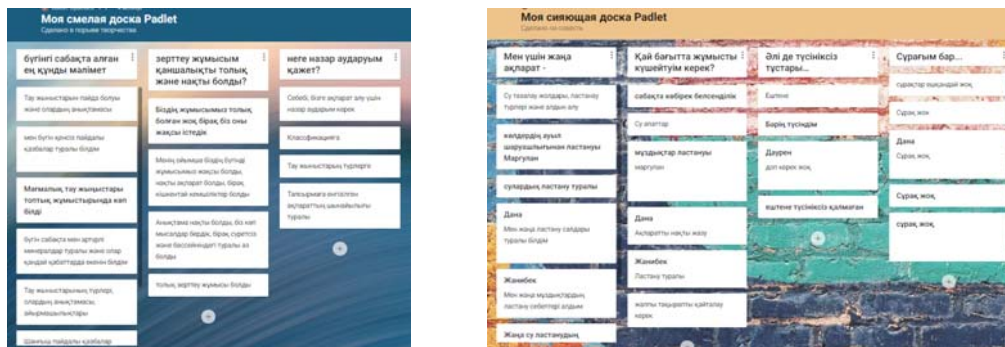
География пәнін оқытуда түрлі сыныптарда қолданылған кері байланыс беру әдістерінің мысалдарын қарастырайық. Қашықтықтан оқыту форматындағы рефлексия жасаудың бір әдісі ретінде Padlet платформасын қарастыруға болады. Бұл платформа-

ның тиімділігі – жұмысты әртүрлі шаблондардың көмегімен ұйымдастыруға болады [сурет 3].

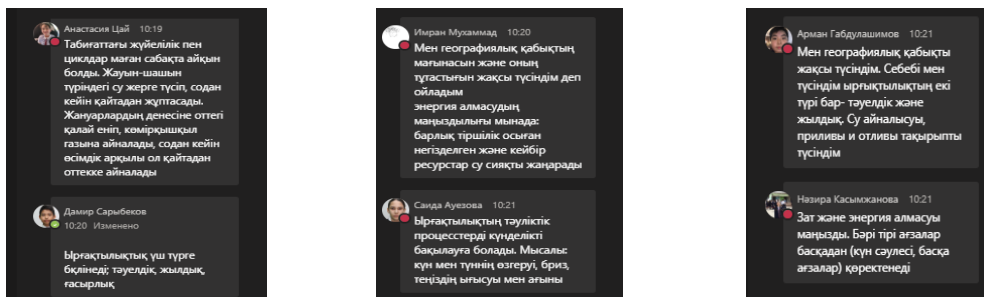
Сурет 3. Padlet шаблондары (үлгілері)

Padlet – бұл әр оқушыға өз жұмысын тактаға орналастыруға мүмкіндік беретін қызмет, ал мұғалім – көп уақыт жұмсамай және ауыр дәптерлер жинамай, әрқайсысына түсініктеме беріп, бағалауға мүмкіндік береді. Дәл осы платформаның түрлі тактасын кері байланыс беру үшін пайдалану тиімді. Мысалы, «Колонки» үлгісінде посттарды бағана түрінде орналастырып, кері байланыс сұрақтарын әр бағанға жазып қоюға болады. Оқушылар дайын сұраққа жазбаша жауап жазады [сурет 4]. Ал «Беседы» үлгісінде оқушылармен чат арқылы талқылау жүргізуге болады. Дәл осы нұсқа мұғалімнің кері байланыс беруіне тиімді болып табылады. Себебі осы чатта құжаттарды жүктеу мүмкіндігі бар, яғни оқушылар жіберген материалды мұғалім де, бүкіл сынып та оқи алады деген сөз. Жасалған жұмысқа қатысты пікірді кез-келген қатысушы жаза алады. Сонымен қатар, «Холст» үлгісі арқылы мәліметтерді кез-келген бағытта орын алмастырып отыруға болады.

Сурет 4. Padlet платформасы арқылы оқушылардан кері байланыс алу нұсқалары

Кері байланыс алудың келесі жолы – Teams платформасында күнделікті сабақ өту барысында өтілген тақырып бойынша чат арқылы кері байланыс алу [сурет 5].

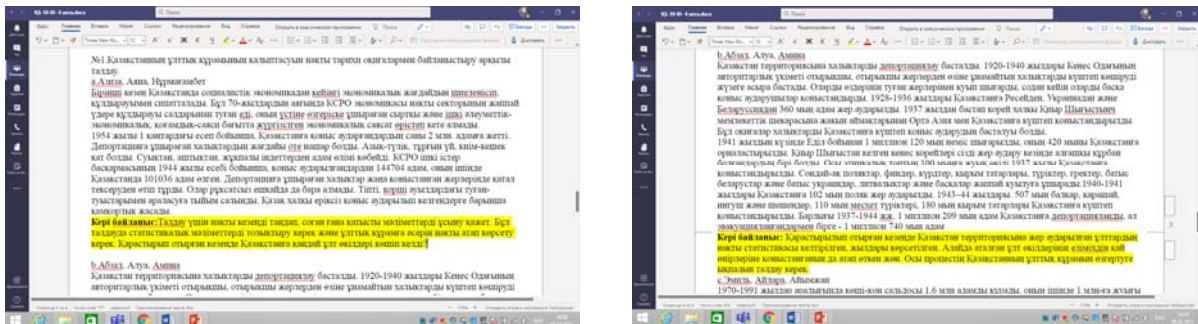

Сурет 5. Teams платформасында чат арқылы кері байланыс алу нұсқалары

Мысал ретінде 8-сыныпта өтілген «Географиялық қабықтың заңдылықтары» тақырыбын қарастыру барысында оқушылардың кері байланысы ұсынылады. Қойылған сұрақтар төмендегідей:

- Географиялық қабықтың тұтастылығын қаншалықты дұрыс түсіндім?
- Ырғақтылықтың қандай түрлерін күнделікті бақылауға болады?
- Белдеулік туралы қосымша не білуім керек?
- Зат және энергия алмасудың маңыздылығы неде?

Кері байланыс алудың тағы бір жолы – оқушылардың барлығы бірлесіп бір құжат ішінде жұмыс жасауға мүмкіндік беретін Teams платформасындағы «публикация» бөліміндегі құжатта тапсырманың орындалу барысында мұғалім тарапынан, оқушылар тарапынан да ауызша және жазбаша түрде кері байланыс беру. 10-сыныптағы «Қазақстан халқының ұлттық құрамы» тақырыбын қарастыру барысында статистикалық мәліметтермен жұмыс жасалған болатын.

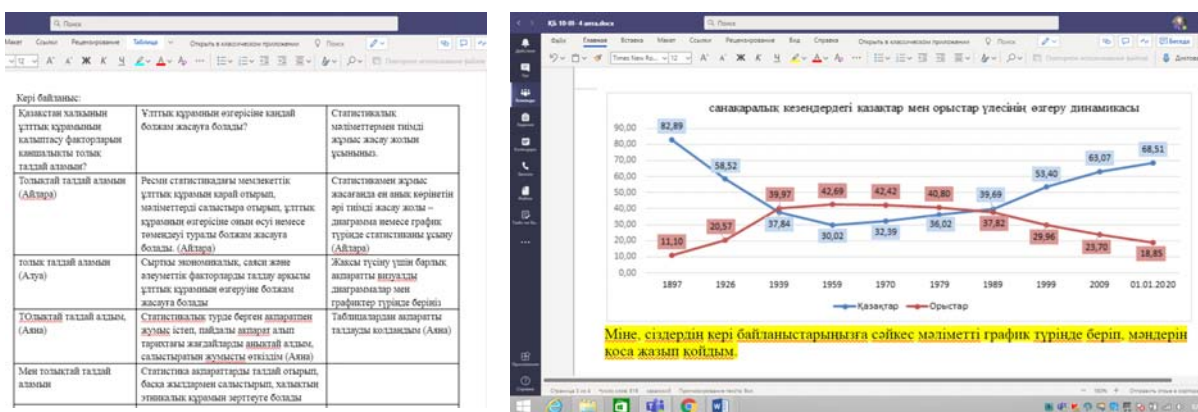

Сурет 6. Топтық жұмысқа мұғалім тарапынан берілген кері байланыс

Сабак соңында қойылған сұрақтар:

- Қазақстан халқының ұлттық құрамының қалыптасу факторларын қаншалықты толық талдай аламын?
- Ұлттық құрамның өзгерісіне қандай болжам жасауға болады?
- Статистикалық мәліметтермен тиімді жұмыс жасау жолын ұсыныңыз.

Оқушылар түгел дерлік талдау жасай алатынын атап өткен, алайда соңғы сұраққа сәйкес статистикалық мәліметтерді визуалдық қабылдауды күшейту үшін көрнекі түрде диаграмма, график түрінде беруді сұраған. Яғни кері байланыс беру/алу үрдісі – оқушы мен мұғалім арасындағы диалог.

Сурет 7. Оқушылар тарапынан берілген кері байланыс және соған сәйкес жүргізілген түзетулер

Кері байланыс оқу мақсатына жетуге көмектесетіні және күтілетін нәтижеге жетуге ықпал ететіні бізге мәлім. Осы кері байланыстың қажеттілігі мен маңыздылығын біз іс әрекеттегі зерттеулер барысында көріп жүрміз. Оқушылар орындалған жұмыстарына қатысты берілген кері байланысқа көбінесе назар аудармайды, дегенмен біз оқушыла-

рымызды осы кері байланысты дұрыс түсініп, өзінің білім алуына бағыттай білуге дағдыландырсақ өте үлкен жетістікке жетеріміз хақ. Сол себепті оқушылардың кері байланысқа жауап беріп, оны дұрыс түсінуіне ықпал ететін стратегияларды тиімді пайдалануды қарастырған жөн. Оқушылардың кері байланысқа жауап беріп, оны қабылдап, соған сәйкес әрекет етуін жүзеге асыру үшін оларға осы оқып жатқан материалының маңызды екендігін түсіндіру керек. Оқушыларға олардың әуестенетін дағдыларын дамытуға және олардың қызығушылығын, әуесқойлығын арттыратын тақырыптарды зерттеу мүмкіндігін мейлінше жиірек ұсынуымыз қажет. Оқушылар өздері айналысып жатқан жұмысына мән бергенде, олар кері байланысты қабылдап қана қоймай, тіпті оны өздері сұрайды.

Біз өз тәжірибемізде оқушылардың ерекше қызығушылығын тудыратын мини-жобаларды (пәндік шағын жобалар) қолданамыз. Қашықтықтан білім беру әр баланы жеке оқытуды қамтиды, осыған байланысты мини-жобаларды жеке оқушылар жазады. Көбінесе мұндай жобалардың бастамасы мұғалімнен жаңа материалды зерттеу немесе бекіту ретінде туындайды, ол үшін тақырып және ең қолайлы жобалар таңдалады: шығармашылық, зерттеу, ақпараттық.

Жобаларды құру үшін келесі сайттарды ұсынуға болады:

<https://create.piktochart.com/infographic> – ғаламтордағы кез-келген инфографика мен диаграммаларды құруға арналған сайт.

[https://www.gapminder.org/tools/#\\$chart-type=bubbles](https://www.gapminder.org/tools/#$chart-type=bubbles) – түрлі-түсті ақпаратты диаграммалар мен карталар түрінде ұсынуға арналған құрал.

<http://www.edwordle.net/> – сөздерді түрлі-түсті етіп, оларды қосуға мүмкіндік береді және оларға көбірек мән береді.

Кез-келген жұмысты бағалау керек және жобалық жұмыс аяқталғаннан кейін кері байланыс қажет. Рефлексия ретінде сіз жасалған жұмыс туралы жазбаша есеп жасай аласыз. Бұл есепте жоба бойынша жүргізілген жұмыстың барлық кезеңдерін сипаттауды ұсынуға болады. Мұндай есеп не үшін қажет? Бұл есеп мұғалімге жоба бойынша жұмыс қалай жүргізілгенін, оқушының қандай проблемаларға тап болғанын және болашақта жобалық жұмысты ұйымдастыруда түзетулер енгізуге көмектеседі.

Келесі жазбаша есеп үлгісін ұсынуға болады:

- Жоба тақырыбы- _____
- Мен бұл тақырыпты таңдадым, себебі- _____
- Менің жобамның мақсаты- _____
- Ақпарат жинау (дереккөздер)- _____
- Жұмыс барысында осындай проблемаларға тап болдым- _____
- Қандай сұрақтар қалды? _____
- Жоба бойынша жұмыс маған не берді? _____
- Жобамен жұмыс барысында мен білдім _____
- Бұл жұмыс қандай тақырыпты (бөлімді) оқуымда, қалай пайдалы болуы мүмкін [3].

Кері байланыс әрекетін ұйымдастыруда көзделетін басты мақсат: Оқушының саналы ішкі рефлексиясын даярлау, сол арқылы қазіргі кездегі маңызды болып саналатын өз бетімен еңбектену, бәсекеге қабілетті болу, алғырлық сияқты қабілеттерін дамыту.

Кері байланыс – адамның өзі куә болған оқиғаға немесе басқалардың әрекетіне айтылған пікір. Формативті бағалау мәселерін зерттеушілер Брангерт Друис, Кулик және Морган, Элавар және Корио өз жұмыстарында «формативті бағалау – бұл оқушылармен жүргізілетін кері байланыстың үздіксіз ағымы», «оқушыға әрі қарай жылжуына жеткілікті ақпарат жинауға көмектесетін өз қателерін түсінуге, нақты түсінікті ұсыныстар және пікірлер» деп көрсеткен [4]. Уақытылы ұсынылған кері байланыс барлық оқыту формасында маңызды, сонымен қатар қашықтан оқыту жағдайында кері байланыс ұсынудың тұрақты тәртібін сақтау барлығымыз үшін маңызды. Күн сайын оқушылардың жұмысын қарап шығып, кері байланыс беруге уақыт бөлсек, оқушылар белгіленген уақыт шеңберінде мұғалімнен хабарлама алатынынан хабардар болады.

Кері байланыстан күтілетін нәтижелер:

- мұғалім мен оқушы арасындағы қарым-қатынас жақсарады;
- оқушы өзінің мықты, осал тұсын анықтайды және алға жылжуға ықпал етеді;
- оқушы тек бағалауды ғана емес, өз жұмысынан хабардар бола отырып, оқуға қызығушылығын арттырады;
- мұғалім мен оқушы кері байланысына қарай өз жұмыстарын ұйымдастыруға бағытталады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Дьюи Д. Психология және педагогика . – М.: Совершенство, 1997 жыл. – 208 бет.
2. Абай. Нақыл сөздер. – Алматы. «Көшпенділер» 2007 ж. (Он бесінші қара сөзі).
3. Даниленкова Г.Г. Педагогическое проектирование учебного процесса / Г.Г. Даниленкова // Сб. научн. ст. / Калинингр. ун-т. – 2000.
4. Мұғалімге арналған нұсқаулық. Бірінші (ілгері) деңгей. Екінші басылым. «Назарбаев Зияткерлік мектебі» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы, 2014 жыл.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЭЛЕКТРОННОГО ПОРТФОЛИО УЧАЩИМИСЯ ШКОЛЫ

Жолдыбек Марат Ануарович,
учитель географии,
школа-гимназия №3, г.Костанай,
Сарханов Владимир Васильевич,
учитель географии,
Общеобразовательная средняя школа № 23
имени Манаша Козыбаева, г.Костанай,
Макатов Артур Калиевич,
учитель технология труда и предпринимательства,
Общеобразовательная средняя школа №9
имени Гафу Кайырбекова, г.Костанай,
Макатова Ботагоз Артуровна,
учитель биологии,
Общеобразовательная средняя школа №5
имени Бауыржана Момышулы, г.Костанай

Аннотация

Өзектілігі: Мақалада электронды оқытудың негізі ретінде электрондық портфолио құрудың рөлі бағаланады, бұл оқушының оқу әрекетін дамытуға мүмкіндік береді.

Мақсаты: студенттерге желілік технологиялар құралдарын игеруге көмектесу және оларды білім беру мәселелерін талдау мен шешу үшін пайдалану.

Түйінді сөздер: ақпаратты іздеу, құжаттарды құру, ақпараттық технологиялар, электрондық портфолио, құжаттарды өңдеу.

Аннотация

Актуальность: В статье оценивается роль создания электронного портфолио, как основа электронного обучения, который позволяет развивать учебные действия обучающегося.

Цель: помочь учащимся овладеть средствами онлайн технологий и использовать их для анализа и решения учебных задач.

Ключевые слова: поиск информации, создание документа, информационные технологии, электронное портфолио, обработка документа.

Abstract

Relevance: The article assesses the role of creating an e-portfolio as the basis of e-learning, which allows the development of student learning activities.

Goal: to help students master the tools of online technologies and use them to analyze and solve educational problems.

Keywords: information retrieval, document creation, information technology, electronic portfolio, document processing.